

Hvordan staver studenterne?

Hvilke typer stavefejl begår de hyppigst?

Hvad betyder pc'ernes stavefejlskontrol for studenterne?

Staver piger bedre end drenge?

Staver sproglige studenter bedre end matematikere?

Får gode stavere også gode karakterer?

Undersøgelsen af stavefejl ved studentereksamen 1998 tager temperaturen på studenternes stavefejlssevner. Den er et led i Uddannelsesstyrelsens løbende kontrol med undervisningens kvalitet. Omkring 1000 danske stile fra studentereksamen maj 1998, fordelt over hele landet og på køn og linje, er optalt for stavefejl af enhver type og vægt. Slemme r-fejl (jeg definere) og næsten umærkelige sammensætningsfejl (bagved huset). Materialet er bearbejdet fra alle væsentlige synsvinkler, og resultatet fremlægges i anskuelig skemaform.

Med undersøgelsen i hånd kan enhver, der har faste ideer om de unge menneskers staveduelighed, få sine fornemmelser dokumenteret eller afkræftet. Og skolens folk kan se, hvor det lønner sig at sætte ind i undervisningen. Undersøgelsen er tænkt som grundlag for en ønskværdig offentlig og faglig debat om stavefejl.

Den foreliggende undersøgelse er empirisk. Den tæller fejl, fordeler i fejltypen, udregner gennemsnit i tal og procenter, pr. side og pr. stil osv. Rapporten fremlægger et første forslag til en fortolkning af tallene. At foretage en dybere fortolkning af fejlene er ikke dens anliggende. Dette overlades til praktikere og debattører.

Staver studenterne bedre eller dårligere end i gamle dage?

Denne rapport giver et øjebliksbillede. Men ikke nok med det. Rapporten svarer også på, om studenterne er blevet bedre eller dårligere end før til at stave. 1998-undersøgelsen er en identisk gentagelse af en tilsvarende for studentereksamen 1990. Rapporten bringer 1990- og 1998-resultaterne ved siden af hinanden, så enhver kan følge udviklingen.

Hvordan staver studenterne?

Hvordan staver studenterne?

- en undersøgelse af stavefejl i studentereksamensstylene 1998

Hvordan staver studenterne?

**- en undersøgelse af stavfejl
i studentereksamensstilene 1998**

Hvordan staver studenterne?

**- en undersøgelse af stavfejl
i studentereksamensstilene 1998**

Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie nr. 6 - 2002
Uddannelsesstyrelsen
Undervisningsministeriet 2002

Hvordan staver studenterne? **- en undersøgelse af stavfejl i studentereksamensstilene 1998**

Publikationen indgår i Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie som nr. 6 - 2002 og under temaet *kvalitet og tilsyn, evaluering af uddannelser, kvalifikations- og uddannelsesbehov*

Omslag: Abalone Varming i/s

1. udgave, 1. oplag, juni 2002: 1050 stk.

ISBN 87-603-2176-8

ISBN (WWW) 87-603-2178-4

ISSN 1399-2279

Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie (Online) 1399-7386

Udgivet af Undervisningsministeriet, Uddannelsesstyrelsen,
Området for Gymnasiale uddannelser

Bestilles (UVM 6-286) hos:

Undervisningsministeriets forlag

Strandgade 100 D

1401 København K

Tlf. nr. 3392 5220

Fax nr. 3392 5219

E-mail: forlag@uvm.dk

eller hos boghandlere

Grafisk tilrettelæggelse, repro og tryk: Malchow A/S, Ringsted

Trykt med vegetabiliske trykfarver på 100% genbrugspapir.

Printed in Denmark 2002

Indhold

6	Tabeloversigt
7	Førord
11	Udviklingen fra 1990 til 1998
21	Udviklingen kort
22	1. Materiale og metoder
22	1.1 Materiale og omfang
23	1.2 Fokus kategorier
26	1.3 Hvad undersøgelsen viser
28	2. Generelle forhold
33	3. Elevgrupper
33	3.1 Svage, mellemgode og udmærkede stavere
36	3.2 Matematisk og sproglig linje
39	3.3 Køn
40	3.4 Stilenes længde
42	4. Fokus kategoriernes undergrupper
42	4.1 Endelser
43	4.2 R-fejl
44	4.3 Stumme bogstaver
45	4.4 Sammensatte ord
47	4.5 Bogstavforveksling
48	4.6 Dobbeltkonsonant
49	4.7 Fremmedord
52	4.8 Fordeling på fejltyper og elevgrupper
55	Bilag
64	Eksempler på fejltyper uden for fokus-kategorierne
66	Litteraturliste

Tabelloversigt

Generelle fejlniveauer	tabel 1 til 5
Gode og dårlige skriveres fejlmønstre	tabel 7, 8 og 25
Sprogliges og matematikeres fejl	tabel 11, 12 og 25
Edb (tekstbehandling) og stavfejl	tabel 12, 13 og 25
Køn og stavfejl	tabel 13 og 25
Stillængde og stavfejl	tabel 14
Fejltyper (fokuskategorier):	
- Endelser (r-fejl)	tabel 15
- Stumme bogstaver	tabel 16
- Sammensatte ord	tabel 17
- Bogstavforveksling	tabel 18
- Dobbeltkonsonant	tabel 19
- Fremmedord	tabel 20
- Øvrige fejl	tabel 20a

Forord

Hermed fremlægges undersøgelsen af studenternes stavefejl ved skriftlig eksamen i dansk maj 1998. Der er tale om en identisk gentagelse af undersøgelsen af stavefejl ved studentereksamen 1990 (*Stavefejl*, Tema 34, Undervisningsministeriet 1992). Med 1998-undersøgelsen i hånden kan man altså danne sig et aktuelt billede af stavefejlene og deres typer og mønstre. Men nu har man dertil to undersøgelser med otte års mellemrum. Man kan lægge resultaterne ved siden af hinanden og se udviklingen fra 1990 til 98. I hæftets skemaer er de to undersøgelses resultater stillet op ved siden af hinanden, så man let kan danne sig et indtryk af forskelle og udvikling. I hæftets indledning sammenfattes de væsentligste træk i udviklingen og udsættes for en første faglig fortolkning.

Der er grund til at understrege, at der er tale om en 'uintelligent' undersøgelse. Den er rent kvantitativ. Den registrerer blot afvigelser fra retskrivningsnormen, som den er fastlagt i Dansk Sprognævns *Retskrivningsordbogen*, inddeler dem i kategorier, tæller dem sammen og stiller dem op i skemaer. Hvad mange vil kalde simple korrekturfejl, fx. et lille begyndelsesbogstav efter punktum i en ellers fejlfri stil, er talt med som én fejl. Fejl som mange vil anse for ubetydelige eller slet ikke opdage (fx. sammensætningsfejl: *bagved byen er der marker; ude bag ved er der marker*) er her talt med. Hvis samme fejl i samme ord, fx. tillægsordet *Dansk* med stort D eller *forbrugs goder* i to ord, forekommer fem gange, er den talt med som fem fejl. Der er altså ikke nogen entydig sammenhæng mellem antallet af fejl i en stil og så vurderingen af fejlenes tyngde i stilen. Fx kunne sidstnævnte fejltype, sammensætningsfejlene, tolkes som usikkerhed om en vigtig del af sprogsystemet, som usikker evne til at høre forskel mellem hovedtryk og bitryk eller som påvirkning fra engelsk. Den slags vurderinger og fortolkninger findes ikke i selve undersøgelsen, men dens empiriske materiale er grundlaget for at foretage dem.

Undersøgelsen har også medtaget de karakterer, som eleverne faktisk har fået for deres stil til studentereksamen. Det fremgår især af tabellerne 21, 25 og 26. Eksamenskarakteren i skriftlig dansk til studentereksamen fastsættes af to censorer, dvs. erfarne dansklærere, der er 'fremmede' i den betydning, at de ikke kender eller ser eleverne og alene fastsætter karakteren på grundlag af stilen. Undersøgelsen viser en statistisk sammenhæng mellem antallet af stavfejl og karakteren.

Som hovedregel betyder mange stavfejl lav karakter, men sammenhængen er ikke entydig. En stil der bedømmes til fx. karakteren 10 kan godt have flere stavfejl i undersøgelsens optælling end en stil, som censorerne har bedømt til 7. Det hænger sammen med at censorernes bedømmelse er en helhedsvurdering, der afvejer mange andre forhold end stavfejl: formuleringsevne, sproglig korrekthed i bred forstand, emnebehandling, begrebsmæssig præcision, sans for det væsentlige, nuancering og perspektiver m.v. Stavfejl er en væsentlig vurderingsfaktor i censorernes bedømmelse, men den indgår i et samlet skøn med mange faktorer. Skriftlig dansk ved studentereksamen er ikke nogen isoleret staveprøve.

Dog vil man kunne iagttage, at antallet af stavfejl i en stil tynger karakteren mindre i 1998, end den gjorde i 1990. Stavfejl synes altså at trække mindre ned i 1998 end tidligere. I den forbindelse bemærkes, at der i den seneste vejledning for censorer ved studentereksamen i skriftlig dansk fra marts 2000 er formuleret et forstærket krav til vægtningen af stavfejl i bedømmelsen.

Det er en naturlig del af Undervisningsministeriets tilsyn med gymnasieundervisningen og studentereksamen at holde øje med udviklingen på stavfejlsområdet. Stavfejlsundersøgelsen 1998 tilvejebringer et empirisk grundlag både for den offentlige debat og for de pædagogiske indsatser. Det ser ud til, at i hvert fald den offentlige debat om stavfejl siden 1990-undersøgelsens offentliggørelse i 1992 er blevet begrænset i omfang og tonen mindre skinger. Det er indtrykket, at der siden 1992 har været forholdsvis få offentlige debatindlæg om studenternes stavfejl. Hvis 1990-undersøgelsen har været medvirkende

årsag til den relative stilhed i stavefejlsdebatten, så har det i hvert fald ikke været hensigten. Hensigten har været og er at skabe saglig bund og dokumentation i debatten. Læreres (og censorers) holdning til retstavning fastlægges dybest set i samspil med hele det skriftsprogbrugende samfunds opfattelse af, hvad der er vigtigt og mindre vigtigt i feltet. Gymnasiet og dets lærere kan dårligt undvære en offentlig debat om ortografi.

1998-undersøgelsen er udarbejdet af undervisningsministeriets fagkonsulent i dansk for gymnasiet og hf. Registreringen af fejl er foretaget af tre studerende ved Institut for Nordisk Filologi på Københavns Universitet: Ulla Rasmussen, Simon Skovgaard og Pia Vive. Databehandlingen er foretaget af eksamensafdelingens daværende IT-medarbejder Steen V. Jensen.

Cand. phil. Torben Andersen har været konsulent på undersøgelsen med særligt henblik på ensartetheden i 1990 og 1998. Tidl. fagkonsulent Peter Olivarius har ligeledes været konsulent og dertil redaktør af rapporten. Det skal bemærkes, at rapportens synspunkter og konklusioner ikke nødvendigvis er sammenfaldende med ministeriets.

Stavefejlskategorierne er som ved 1990-undersøgelsen overtaget fra Eva Heltberg: *Støj på ledningen* (Gyldendal 1990). Seniorforsker Pia Jarvad, Dansk Sprognævn, har venligst hjulpet med litteraturlisten.

De bringes alle hermed en tak for deres indsats.

Ulrik Herskind
fagkonsulent i dansk
Uddannelsesstyrelsen,
Område for gymnasiale uddannelser
Juni 2002

Udviklingen fra 1990 til 1998

Stavefejlsbilledet 1998

Som det allerførste må man konstatere at studenterne i 1998 laver de samme stavefejl som dem i 1990. Det er stadig *r-fejl*, øvrige *endelsesfejl*, forkerte adskillelser af de enkelte led i *sammensatte substantiver* og *fremmedordsfejl* der er de hyppigste og mest tyngende stavefejlstyper. Det relative forhold mellem stavefejlstypernes hyppighed er også uændret. Med en enkelt overraskelse som skal omtales om lidt.

Stavekontrollens betydning

I 1998 skrev knap 60 % af eleverne på pc. I 1990 var det ikke muligt at skrive på pc til studentereksamen; pc'er var ikke særlig udbredte, og reglerne havde endnu ikke åbnet for muligheden. I maj 2001 skrev ca. 95 % af eksaminanderne dansk stil til studentereksamen på pc.

De fleste af de 60 % af 1998-studerne der skrev på pc, har formentlig haft et program med *stavekontrol* til rådighed. Hvor mange der faktisk har haft, og hvor mange der i praksis har brugt stavekontrollen, dvs. haft den slået til, har undersøgelsen ikke haft mulighed for at registrere. Men den viser at der ikke er forskelle i stavefejlstyper og hyppighed mellem pc-skrivere og håndskrivere. Pc-skriverne skriver lidt længere besvarelser end håndskriverne, men fejlfrekvensen pr. normalside er den samme.

Det betyder ikke at stavekontrolprogrammer er overflødige. Ingen kan vide hvor mange stavefejl der er blevet *undgået* som følge af stavekontrol. Stavefejlskontrollen opfanger ikke de mest tyngende fejltyper. Af de fire netop nævnte store og tyngende fejltyper er det kun *fremmedordsfejl* der opfanges af stavekontrollen. *R-fejl* fanges slet ikke, *endelsesfejl* og *sammensætningsfejl* stort set heller ikke. Der er næppe tvivl om at stavekontrollen fjerner en hel del slåfejl og ordgentagelser og den

slags. De stavefejlstyper der opfanges af stavekontrollen er faktisk faldet noget (se fx tabel 3 og side 34 f). Men på studentereksamensniveau bidrager stavekontrol kun i begrænset omfang til løsning af stavefejlsproblemet. Stavekontrol kan ikke erstatte kendskabet til sprogets system og struktur.

Det er vistnok en myte der hermed endelig aflives.

Overblik I

Ser man på de nøgne tal og lader en stavefejl være en stavefejl uden hensyn til dens art og vægt, har studenterne i 1998 flere stavefejl i gennemsnit end de havde i 1990. I 1990 havde de 2,0 i gennemsnit pr. side, i 1998 har de 2,6 pr. side. Set på den måde er studenterne blevet dårligere til at stave.

Ser man derimod nærmere på *stavefejlstyperne*, viser det sig at én type overraskende er vokset dramatisk, mens alle andre er faldet i hyppighed. Den dramatiske vækst findes i fejltypen *sammensatte ord* der er vokset fem gange. Fra 0,8 til 4,0 fejl pr. stil i gennemsnit.

Trækker man fejlene i *sammensatte ord* ud af beregningerne, bliver det samlede billede at studenterne i gennemsnit i 1990 havde 2,0 fejl *pr. side*, men de i 1998 kun har 1,8 fejl. Studenterne er altså fra den synsvinkel blevet bedre til at stave fra 1990 til 1998.

Men ikke bedre til at undgå fejl i *sammensatte ord*.

I skemaform ser det ud som i tabel 7a der har målt det gennemsnitlige antal fejl pr. stil (ikke pr. side) i de væsentligste typer stavefejl, *fokuskategoriene*. Stile der er fejlfri i den pågældende kategori, er medregnet.

En *hitliste* over de mest populære stavefejlstyper ser i 1998 sådan ud:

Stavefejlenes hitliste ved studentereksamen 1998

1. Sammensatte ord (4,0 fejl af 12,3 i gennemsnit pr. stil)
2. Endelsesfejl (1,7)
3. R-fejl (1,1)
4. Fejl ved stumme bogstaver (0,8)
5. Bogstavforveksling (0,7)
6. Dobbeltkonsonant (0,4)
7. Fremmedord (0,4)

Tabel 7a Gennemsnitligt antal fejl i fokuskategorierne 1990 og 1998		
	Alle stile [Tabel 7: Alle (2)]	
	1990	1998
Endelser	1,8	1,7
Stumme bogstaver	1,4	0,8
R-fejl	1,2	1,1
Sammensatte ord	0,8	4,0
Bogstavforveksling	0,8	0,7
Dobbeltkonsonant	0,8	0,4
Fremmedord	0,5	0,4
Samlet antal fejl i gennemsnit		
	8,6	12,3

Note: I 1998 udgør "øvrige fejl" 3,2 fejl, i 1990 udgør de 1,3 fejl.

Overblik II

Et andet, samlet billede af stavefejludviklingen får man hvis man ser på tabel 2. Den har delt fejlene op i de syv væsentligste fejltyper (fokuskategorier) og optalt hvor mange elever der overhovedet begår (én eller flere af) den pågældende fejl. De to årganges populationer er ikke helt lige store, så det klareste indtryk af udviklingen får man ved at se på procenttallene i højre side. Tabellen er gentaget omme i materialet hvor den systematisk hører til.

Tabel 2 Elever med fejl i fokuskategorierne. 1990 og 1998				
Fokuskategorier	Antal elever med fejl		Procent af årgang	
	1990	1998	1990	1998
Endelser	475	529	66,1	58,1
Stumme bogstaver	417	362	58,0	39,7
R-fejl	317	401	44,1	44,0
Sammensatte ord	300	764	41,7	83,9
Dobbeltkonsonant	292	191	40,6	21,0
Bogstavforveksling	281	363	39,1	39,8
Fremmedord	194	224	27,0	24,6
Antal elever i alt	719	911		

Det samlede billede udregnet på denne måde er tydeligt.

- Fire fejltyper viser tydeligt fald fra 1990 til 1998 i antallet af stile der har mindst én af denne fejltype: *endelser, stumme bogstaver, dobbeltkonsonant* og *fremmedord*.
- To fejltyper holder skansen, de tyngende *r-fejl* og de tyngende *bogstavforvekslinger* (fx trygge/trykke). Den første er faldet en ubetydelighed, den anden vokset en ubetydelighed.

- Én fejltipe er vokset dramatisk: *sammensatte ord*. Antallet af stile der har mindst én af denne fejltipe, er mere end fordoblet fra 1990 til 98.

Tabel 2 viser kun hvor mange stile fejltypen forekommer i, ikke hvor mange gange den samme fejltipe forekommer i den enkelte stil. Vil man vide mere om det, må man gå til tabel 3 der for de enkelte fejltyper har inddelt stilene i tre grupper efter antallet af fejl pr. stil:

- de stile som ikke eller næsten ikke har fejlen (0 eller 1 fejl)
- de stile som har få af fejlene (2 til 3 fejl) og
- de stile som har mange af den pågældende fejltipe (mere end tre; >3).

Tabel 3								
Fejlniveauer i fokuskategorierne. Pct. af årgang. 1990 og 1998								
Fejlniveauer	1990				1998			
	0-1	2-3	>3	I alt	0-1	2-3	>3	I alt
				Pct.				Pct.
Endelser	60,1	22,5	17,4	100,0	63,8	22,2	14,1	100,0
R-fejl	72,1	17,8	10,2	100,1	74,5	15,1	10,3	100,1
Stumme bogstaver	68,4	21,7	9,9	100,0	82,5	12,8	4,6	100,0
Sammensatte ord	81,6	12,9	5,5	100,0	33,7	22,8	43,5	100,0
Bogstavforveksling	81,2	13,9	4,9	100,0	84,4	11,7	3,8	100,0
Dobbeltkonsonant	80,1	15,9	4,0	100,0	91,5	6,5	2,0	100,0
Fremmedord	89,6	8,2	2,2	100,0	91,3	7,7	1,0	100,0

Her kan man fx se at antallet af stile uden (eller med blot én) *r-fejl* er vokset en kende, mens antallet af stile med mere end tre *r-fejl* er uændret (dvs. vokset med 0,1 procentpoint).

Omvendt er antallet af stile uden fejl i *sammensatte ord* mere end halveret (fra 81,6 til 33,7 procentpoint), mens antallet af

stile med mere end tre af disse fejl er vokset næsten otte gange (fra 5,5 til 43,5 procentpoint).

Ved de fem andre hyppige stavefejlstyper ('fokus kategorier') er antallet af fejlfulde stile (dvs. med mere end tre fejl) faldet over en bank. For tre af fejltypenes vedkommende er der tale om en halvering eller mere. Det gælder *stumme bogstaver*, *dobbeltkonsonant* og *fremmedord*. Det er tænkeligt at brug af stavekontrol er en medvirkende årsag til denne klare forbedring.

De svære sammensætninger

Lad os se lidt nærmere på den fejltipe der er vokset så dramatisk. Grundlaget er tabel 17. Typen består af fire forskellige slags fejl:

- a. *sammensatte ordforbindelser* (Substantiver: økse hoved, køle anlæg, Store bælt, hoved manden. Adjektiver: halv stor, mellem blå),
- b. sammensætningsfejl ved *adverbium + præposition* (inden for døren / gå indenfor, bag ved huset / haven bagved; - de noterede former er her de *korrekte* former),
- c. *orddelingsfejl ved linjeskift* og
- d. *bindestregsfejl* dvs. forkerte anvendelser af bindestreg (hoved-manden).

Beregner man nu væksten fra 1990 til 98 i det gennemsnitlige antal fejl pr. stil af denne fejltipe, kommer resultatet til at se sådan ud (tabel 17a):

Tabel 17a Vækst i fejltypen 'sammensatte ord' fra 1990 til 1998			
Fejl pr. stil i gennemsnit	1990	1998	Vækst 90-98
a. Sammensatte ordforbindelser (subst., adj.)	0,5	2,4	ca. 5 gange
b. Adverbium + præposition	0,03	0,98	33 gange
c. Orddelingsfejl v. linjeskift	0,02	0,02	uændret
d. Bindestreksfejl	0,15	0,50	godt 3 gange

Note: Tallene i tabel 17a er udregnet på grundlag af tabel 17 hvis procenttal er omregnet til numerisk antal fejl i alt som igen er divideret med antallet af undersøgte stile i de to årgange. (1990; 719 stile, 1998; 911 stile).

Interessen samler sig om de to fejltyper med den største vækst, a og b, der i 1998 tager sig af 87,5 % af den samlede mængde fejl i kategorien (i 1990 er det ca. 80 %; se tabel 17).

Fejl i sammensatte substantiver er vokset fem gange

Fejlene i gruppe a, *sammensatte ord, substantiver og adjektiver* (hoved manden, mellem blå) er vokset ca. fem gange. Sammen med *vokalforvekslinger* (ligge/lægge), *konsonantforvekslinger* (trykke/trykke) og *r-fejl* er der tale om forholdsvis grove og tyngende fejl, generende for læsningen og undertiden for forståelsen.

Hvor meget fylder da denne fejltipe i det samlede fejl billede? Det gennemsnitlige antal fejl i en stil i 1998 er 12,3 fejl. Fire af dem er fejl i sammensætninger. Og heraf er 2,4 altså fejl i undergruppen a. *sammensatte ord, substantiver og adjektiver*. Til sammenligning lægger *endelsesfejl* sig på 1,7 og *r-fejl* sig på 1,1 af de 12,3 fejl som er gennemsnittet i en stil fra 1998 (Tabel 7). Sammensætningsfejlene fylder godt i det samlede billede.

Alternativ retstavning?

Søger man forklaringer på væksten i fejltypen *sammensatte ord*,

substantiver og adjektiver, er der formentlig tale om (mindst) to moderne tendenser i dansk. En påvirkning fra engelsk og et ønske om pædagogisk tydeliggørelse af sammensætningens enkelte led. Fejlen er udbredt i det offentlige sprog. Læsere af skilte og af tekster på vare- og lastbiler vil være fortrolige med dens udbredelse og varianter. I firma- og institutionsnavne og lignende forekommer den hyppigt og ofte iøjnefaldende. 'Jensens Maler Firma a/s' står der på en varevogn; 'Dansk Litteratur Informations Center' står der på en statsinstitutions brevpapir; 'PANUM INSTITUT' står der i meterhøje guld-bogstaver på Københavns Universitets lægeuddannelseshus på Blegdamsvej; og Undervisningsministeriet kalder - sikkert helt bevidst - en publikation for 'Uddannelses Redegørelse 2000'. I navne på firmaer, institutioner, publikationer og den slags fremmes fejltypen formentlig - foruden af et ønske om kompatibilitet med engelsk - også af et pædagogisk og markedsføringsmæssigt ønske om at fremhæve hvert enkelt led i navnet lige meget ved hovedtryk på hvert af dem. Hvortil kommer fordelene ved at kunne skrive hvert led med stort begyndelsesbogstav, så forkortelsens logo bliver tydelig: *Uddannelses Redegørelse 2000 > UR 2000*. Den korrekte danske regel, at sammensatte substantiver med ét hovedtryk skrives i ét ord, føles mindre hensigtsmæssig her hvor man skal gøre opmærksom på alle sider af sig selv. De korrekte former giver meget lange navne på dansk (i modsætning til engelsk): Litteraturinformationscenter, Havebrugskandidatforeningen. Også i løbende tekst kan mange sammensætninger føles så lange at man kan få lyst til at dele dem op for tydelighedens skyld: læge-ud-dannelses-hus. Som man gør det med bindestreger i visse læse-let-bøger for børn.

Man kan - med Jørgen Lund - kalde disse fejl for 'alternativ retskrivning'. Selv om vi måske har vænnet os til at se gennem fingre med disse former i særlige sammenhænge, så er der tale om klare fejl. Optræder de i løbende tekst, er de tyngende. Den danske regel er entydig: sammensætninger af substantiver eller adjektiver med ét hovedtryk skrives altid i ét ord. Hvis reglen ikke respekteres, kunne sætningen ovenfor lyde sådan: 'PANUM INSTITUT' står der i meter høje guld bogstaver på Københavns Universitets læge uddannelses hus på Blegdams

vej'. Den går ikke. Udover at støde de fleste danskeres sproggehør giver disse fejl undertiden anledning til misforståelser: 'Har nogen set en halv stor, sort hankat?' spørger en på opslagstavlen nede i det lokale butikcenter, nok uden at mene det helt. Sagen er den at reglen: ét hovedtryk, ét ord, indgår i den sikre danske sprogbrugers gehør; hun eller han kan høre at dette her skal skrives i ét ord, og hører på samme måde overtrædelser som støj og forstyrrelser i kommunikationen.

Der er ingen vej udenom. Hvis man vil accepteres som korrekt dansk sprogbruger, må man lære sig at høre hovedtrykket og skrive disse sammensætninger i ét ord. Selv om det offentlige sprogs nyere tendens til 'alternativ retskrivning' på dette område ikke gør sagen nemmere. Det gælder også ved studentereksamen. Den vækst i disse fejl som undersøgelsen viser, må anses for u hensigtsmæssig og beklagelig.

Fejl i sammensætninger adverbium-præposition er vokset 33 gange

Denne fejltipe (inden for døren/gå indenfor, bag ved huset/haven bagved; - de noterede former er her de *korrekte* former) har undersøgelsens ubestridte rekord i *vækst* fra 1990 til 98.

Væksten i disse fejl bliver først og fremmest voldsom fordi udgangspunktet er så lavt. Der er registreret meget få fejl af denne type i stilene fra 1990. Ser man på proportionerne i 1998, bliver resultatet mindre dramatisk. Adverbium + præposition-fejlene lægger sig på knap én (0,98) af de 12,3 fejl som hver stil har i gennemsnit. *Endelsesfejl* og *r-fejl* lægger sig til sammenligning på henholdsvis 1,7 og 1,1 af de 12,3. Størrelsesordenen af adv.+ præp.-fejlene er altså en kende mindre end r-fejlene.

R-fejlene er tunge fejl; de føles pinlige og generende af de fleste sprogbrugere. Også sammensætningsfejlene i substantiver og adjektiver er tunge og stødende fejl, som beskrevet ovenfor. Anderledes forholder det sig med fejlgruppen med den store vækst, *adverbium + præposition*. Disse fejl er ikke tyngende. Skrives man 'der er vist noget bag ved' eller 'der sker noget bagved huset', begår man i begge tilfælde fejl i *Retskrivningsordbogens* forstand, men det er en meget lidt betydelig eller

tyngende fejl. De fleste bemærker næppe disse fejl og oplever dem ikke som fejl. De er hyppige, også i den professionelle sprogverden, avisartikler og officielle breve. De giver vistnok aldrig anledning til misforståelser.

Det er altså ikke overraskende at studenterne i 1998 har disse fejl som næsten alle begår, og kun få bemærker eller generes af. Men fejl er det jo formelt set. Der er to måder at komme dem til livs på. Man kan indskærpe reglerne i skolen, øve eksempler og rette fejl når de forekommer. Det vil utvivlsomt begrænse antallet, men næppe fjerne dem eller reducere deres antal markant. Der er også den mulighed at bede Dansk Sprognævn se på sagen og overveje om reglerne uden tab kunne bringes i overensstemmelse med den aktuelle sproglige praksis.

Ellers kan det nuværende afslappede anarki på de sammensatte forholdsords felt hvor de fleste frit og ubesværet skifter mellem *bag ved* og *bagved* uden problemer, tænkes at fortsætte mange år endnu. Hos studenterne og i det offentlige sprog.

Om fejl i sammensatte forholdsord skriver *Håndbog i Nudansk* (Politikens Forlag, 1988 ff):

“Det er fx en grov fejl at skrive et sammensat navneord som *maskiningeniør* i to ord (maskin ingeniør), mens det er næsten uden betydning hvis man skriver *indenfor* i stedet for *inden for* i en sætning som ‘Hun er ekspert *inden for* sit område’. (...)

En ubetydelig fejl

Det er altså en fejl hvis man skriver to ord der tilsammen fungerer som et forholdsord, i ét ord. Men det er en fejl som man kan tage ret afslappet. Den bliver begået ustandselig i aviser, forretningsbreve, bøger, juridiske dokumenter osv. osv. af sprogbrugere som ellers skriver helt fejlfrit. Og den giver aldrig nogensinde anledning til misforståelser. Men den strider mod *retskrivningsordbogens* regler og er altså en fejl - om end en af de mindre betydningsfulde.”

Udviklingen kort

1. Antallet af fejl pr. side (og pr. elevstil) er vokset fra 1990 til 1998. Væksten er fra 2,0 til 2,6 pr. side.
2. Én fejltypen er årsag til den samlede vækst i antallet af fejl. Fejl i *sammensatte ord* (hoved manden, mellem blå, bagved/bag ved, indenfor/inden for) er vokset dramatisk, dvs. ca. 5 gange.
3. Ser man bort fra fejlene i *sammensatte ord*, er det gennemsnitlige antal fejl *faldet* fra 2,0 i 1990 til 1,8 i 1998.
4. Alle andre fejltypen er enten faldet en smule eller har uændret hyppighed fra 1990 til 1998.
5. Endelsesfejl (minus r-fejl) er vokset en ubetydelighed. Fra 2,8 til 3,0.
6. Studenter der skriver i hånden og studenter der skriver på pc har nøjagtig samme antal fejl (1998). Stavekontrol giver tilsyneladende ikke nogen væsentlig forbedring i fejlantallet.

1.1. Materiale og omfang

1998-undersøgelsens materiale er 911 danske stile fra studentereksamen maj 1998. Materialet er indsamlet på den måde at ministeriet har anmodet en række gymnasier fordelt over landet om efter eksamen og bedømmelse at indsende de danske studentereksamensstile fra deres første sproglige (3a) og første matematiske klasse (3x). Samme fremgangsmåde benyttedes ved 1990-undersøgelsen hvor det blev til 719 stile. Geografisk fordeler 1998-materialet sig med ca. 20 % fra hovedstadsområdet, ca. 30 % fra Jylland, godt 30 % fra Sjælland (inkl. Lolland-Falster og Bornholm) og knap 20 % fra Fyn.

Kønsmæssigt fordeler 1998-materialet sig sådan at 37 % af stilene er skrevet af drenge, 63 % af piger. (I 1990 var kønsfordelingen den samme (36 % drenge; 64 % piger). Kønsfordelingen i den samlede population af studenter 1998 er 40,2 % drenge og 59,8 % piger. Kønnen er i undersøgelsen fastlagt ud fra fornavne; enkelte tvivlstilfælde fx ved fornavne der ikke er traditionelt danske, spiller en ubetydelig rolle for statistikken.

Da 1990-årgangen begyndte i 1.g i 1987 udgjorde den 30,1 % af ungdomsårgangen. 1998-studerne udgjorde 34,8 % af ungdomsårgangen. (Kilde til de generelle statistiske oplysninger: *Gymnasieskolen i tal, Undervisningsministeriet juli 1999*.)

Metode og teknik

Undersøgelsen - både den foreliggende (1998) og den fra 1990 - følger de kategoriseringsprincipper som er fastlagt af Eva Heltberg i bogen *Støj på ledningen* (København, 1990) der bygger på en systematisk fejlregistrering i mere end 2000 studentereksamensstile fra 1979-89.

Undersøgelsen definerer stavfejl som *afvigelser* i forhold til gældende retskrivningsnorm, men siger intet om, hvad der er

eller kan være årsag til fejlen, fx gal udtale eller fejletymologisering (fx diamentral, udemærket). Den siger heller ikke noget om hvilken vægt den ene eller anden type fejl kan eller bør tillægges.

Der er ikke foretaget dobbeltregistreringer. Én stavefejl tælles kun én gang (ex.: at interfererer er registreret som r-fejl, ikke som fejl i fremmedord). Derimod kan der godt være to stavefejl i et ord. Staveformen at interfereerer er to r-fejl, én inde i ordet og én i endelsen; fornæmelse er to fejl, bogstavforveksling og fejl i dobbeltkonsonant. Gentages samme fejl et antal gange i en stil, registreres den som et tilsvarende antal fejl. Forekommer reflektion stavet på denne vis fire gange i en stil, registreres der fire fejl. Står der i en stil tre gange refleksion og én gang reflektion, tæller undersøgelsen koldsindigt én fejl hvor en lærer eller censor ville dømme sjuskefejl eller en smutter eller måske tænke: '...hun ved jo godt hvad det rigtige er'. En fejl er en fejl her. På den måde er undersøgelsen strengt empirisk, dvs. både dum og ufølsom. Den registrerer og tæller og udregner hyppighed og gennemsnit. Hvad årsagen til fejlen mon kan være, eller om fejlen er slem eller ubetydelig eller tilgivelig, er ikke dens anliggende. Her tælles. Andre kan så fortolke, tænke og beslutte.

Tabellernes numre

Tabelnumrene i denne rapport (1998) er af hensyn til sammenligneligheden de samme som i 1990-undersøgelsen. Den gamle 1980-undersøgelses resultater er helt udeladt her. 1980-undersøgelsen blev foretaget på helt andre betingelser end 1990- og 1998-undersøgelserne og er kun i begrænset omfang sammenlignelig med dem. Særligt interesserede henvises til *Stavefejl (Tema 34, Undervisningsministeriet, Gymnasieafdelingen 1992)* hvor 1990- og 1980-resultaterne står ved siden af hinanden.

Enkelte tabelnumre mangler her i rapporten; tabellerne er udtaget fordi de var uvæsentlige eller kun meningsfulde ved sammenligning med den gamle 1980-undersøgelse der her er udeladt.

1.2. Fokuskategorier

Rapporten har valgt at sætte fokus på de kategorier hvor der

forekommer flest fejl. Det drejer sig om de syv kategorier der her er kaldt *fokus kategorier*.

I de øvrige fejltyper laves der et lille, ofte helt ubetydeligt antal fejl. Disse fejltyper med ringe forekomst (fx stort eller lille initial) bliver ikke behandlet særskilt som *fejltipe*. Men de indgår naturligvis i alle samlede beregninger af gennemsnit, frekvens osv. En oversigt over samtlige fejltyper i de to årgange ses i bilagets tabel 25a og b.

Fokus kategorierne, eksempler

Endelsesfejl (bortset fra r-fejl, se nedenfor)

“tjene til ferien og lommepengende”

“verdenen mangler ånd”

“har jeg beskæftigede mig med”

“pengene bliver betragtede som...”

“en lærer havde slæbet ham ud fra banen”

r-fejl

a) stumt -r/ -r- inde i ord:

“agument”

“hieraki”

“stuen virker meget spatansk”

“at terroisere”

“en tryghed som forager forældrene...”

“en fransklæres syn på...”

“ærgeligt”

“ydeligere”

b) flertals-r:

“tema for begge forfatterer er”

“de forskellige landes kulture”

“en lang række faktore der spiller ind”

c) nutid/infinit:

“Når barnet bevidst tirre en”

“de udgører en fare for”

“at terroriserer”

“Ditlevsens digt symbolisere...”

“at generer...”

Stumme bogstaver

“men også en hvis tilfredsstillelse”

“en generation vis forældre arbejder hårdt”

“de er til gengæld godt udrustet”

“hindanden”

“det sociale samværds lille ABC”

“Bryld slår ret volsomt ned på ungdommen”

“ser de meget veltilpadse ud”

“hvorfor har nogle meget svært ved...”

“psykologer har gennem en række undersøgelser påvist at børn...”

“sandsynligvis”

“regler inskærpes ikke længere”

“sjældent forlader artiklen før den er færdilæst”

“at kunne forsætte kampen”

“formodenlig”

Dobbeltkonsonant

“det øverste billede på venstre side”

“fatigdom”

“lige nu sidder vi og spiser”

“erfaringer”

“uddannelse”

“væssenlig”

“et visent blad hos blomsterne”

“opfattelse af harmoni, som værende”

Bogstavforveksling

“nødvendigvis”

“familien lever under trænge kår”

“Brians opdragelse har haft betødning for...”

“trykthed”

“på deres børns vejne”

“Brian kan skruppe af”

“mit første indtryk”

“sympol”

“elever som ikke vil magge ret”

“etaplere”
“yngling/yndling”

Sammensatte ord

“forbrugs goder”
“i et hvert hjem”
“familie ide”
“der ved ikke sagt”
“hvor imod Klaus Rifbjergs digt”
“oprørs tendenser”
“leve vilkår”
“overenskomst situationen”

Fejl i fremmedord

“niveau”
“pateriakalske”
“generalt”
“nyanser”
“kommendere”
“balast”
“konkurrence”
“diskution”
“fundenmentale”

1.3. Hvad undersøgelsen viser

Den generelle udvikling i fejlniveauerne

I kapitel 2 søger undersøgelsen med tabeller at besvare en række generelle spørgsmål. Det drejer sig især om tabellerne 1 til 5.

Hvor stor en andel af eleverne i de to årgange (1990 og 1998) skriver en fejlfri stil?

Hvor stor er andelen af elever med fejl i fokuskategorierne, dvs. de syv mest udbredte stavfejlstyper?

Hvilken udviklingstendens er der i de to årganges generelle fejlniveauer?

Elevgrupper

Undersøgelsens kapitel 3 ser også på det generelle fejlniveau i 1990 og 1998, men har opdelt materialet så man kan sammenligne forskellige elevgrupper.

- Hvilke forskelle er der i stavefejlsmønstrene for svage, mellemgode og udmærkede skrivere (grupperet efter de karakterer de faktisk har fået i skriftlig dansk til studentereksamen)?
- Er der stavemæssige forskelle på drenge og piger?
- Er der stavemæssige forskelle på matematikere og sproglige studenter?
- Er der stavemæssige forskelle på studenter der skriver på pc, og dem der skriver i hånden?

Eleverne er delt ind i følgende karaktergrupper:

IT (Ikke Tilfredsstillende, dvs. elever med 00, 03, 5 eller 6 i karakter)

T (Tilfredsstillende, dvs. elever med 7, 8 eller 9 i karakter)

U (Udmærket, dvs. elever med 10, 11 eller 13 i karakter)

Undersøgelsen beskriver altså både elevgruppernes generelle fejlniveauer og belyser for karaktergruppernes vedkommende deres karakteristiske stavefejlsmønstre. Er der fx visse fejltyper som de svage elever særlig hyppigt begår?

Undersøgelsen ser især nærmere på karaktergruppen IT's stavefejlsmønster. Materialet viser at der er en meget tæt, men ikke én-éntydig sammenhæng mellem karakter og antallet af stavefejl. Derfor er der foretaget specialundersøgelser af karaktergruppen IT's overrepræsentation af fejl. Se fx side 54-55.

I kapitel 3 ser undersøgelsen endvidere på længden af stilene og relationen mellem længde og antal stavefejl. Længden er temmelig præcist optalt, sådan at én (normal)side er lig med 1300 bogstaver (ekskl. mellemrum); det svarer nogenlunde til en A4-side med almindelig håndskrift og linjeafstand. En fuldskrevet A4-side på pc vil altså normalt være af størrelsesorden to normalsider efter denne definition.

Tabel 1
Fejlniveauer for 1990 og 1998. Procent af årgang

		A	B	C	I alt	Antal elever
	0 fejl	1 fejl	2-3 fejl	>3 fejl	Pct.	
1990	6,8	6,8	16,6	69,8	100,0	719
1998	3,2	5,6	13,1	78,2	100,1	911

Tabel 1 har optalt hvor mange procent af årgangen der laver henholdsvis 0, 1, 2-3 eller flere end 3 fejl. Andelen af en årgang danske stile helt uden fejl er blevet mindre. I 1998 skriver kun 3,2 % en dansk stil helt uden stavfejl, mens tallet i 1990 var 6,8 %. Næsten 80 % har i 1998 flere end 3 fejl hvor det i 1990 var 70 %.

Tabel 2
Elever med fejl i fokuskategorierne. 1990 og 1998

Fokuskategorier	Antal elever med fejl		Procent af årgang	
	1990	1998	1990	1998
Endelser	475	529	66,1	58,1
Stumme bogstaver	417	362	58,0	39,7
R-fejl	317	401	44,1	44,0
Sammensatte ord	300	764	41,7	83,9
Dobbeltkonsonant	292	191	40,6	21,0
Bogstavforveksling	281	363	39,1	39,8
Fremmedord	194	224	27,0	24,6
Antal elever i alt	719	911		

Tabel 2 angiver i absolutte tal og i procent af årgangen hvor mange stile der har (mindst én) fejl i de centrale stavfejlsområder, *fokuskategorierne*.

Markantest er det at antallet af stile med fejl i sammensatte ord er fordoblet fra 42 % til 84%, fra 1990 til 1998. Alle andre centrale fejltypen udviser et fald. Selv de tyngende r-fejl er stabile og forekommer (mindst én gang) i 44% af stilene både i 1990 og 1998.

Tabel 3								
Fejlniveauer i fokuskategorierne. Pct. af årgang. 1990 og 1998								
	1990				1998			
Fejlniveauer	0-1	2-3	>3	I alt	0-1	2-3	>3	I alt
	Pct.				Pct.			
Endelser	60,1	22,5	17,4	100,0	63,8	22,2	14,1	100,0
R-fejl	72,1	17,8	10,2	100,1	74,5	15,1	10,3	100,1
Stumme bogstaver	68,4	21,7	9,9	100,0	82,5	12,8	4,6	100,0
Sammensatte ord	81,6	12,9	5,5	100,0	33,7	22,8	43,5	100,0
Bogstavforveksling	81,2	13,9	4,9	100,0	84,4	11,7	3,8	100,0
Dobbeltkonsonant	80,1	15,9	4,0	100,0	91,5	6,5	2,0	100,0
Fremmedord	89,6	8,2	2,2	100,0	91,3	7,7	1,0	100,0

Tabel 3 har for hver fokuskategori optalt mængden af fejl i den enkelte stil og fordelt dem i tre grupper: stile der har *ingen* (0-1), *nogle få* (2-3) eller *en del fejl* (flere end 3). Tallene er procentdele af en årgang.

Der er tale om en forbedring i alle grupper fra 1990 til 1998, mindst ved r-fejlene. *Sammensatte ord* skiller sig igen ud ved en dramatisk forværring; fx. er procenten af stile der har mere end tre af disse fejl, 8-doblet fra 1990 til 1998.

Fejl i *fremmedord* er blevet klart færre over de otte år mellem målingerne. Antallet af stile med mere end tre fremmedordsfejl

er mere end halveret, til 1 %. Men det betyder ikke nødvendigvis at de mærkes mindre tyngende hos dem der stadig har dem. Fejl i fremmedord opfanges for hovedpartens vedkommende af de pc-skrivendes stavfejlkontrol.

Sammensatte ord-fejlene og deres undergrupper er nærmere analyseret i tabel 17. En vurdering og diskussion af denne fejltypes vægt findes i indledningen side 15-18.

Tabel 4				
Fejlintervaller 1990 og 1998				
	Antal elever (stile)			
	Absolut		Procent	
Fejlintervaller	1990	1998	1990	1998
0-2	158	135	22,0	14,8
3-5	173	161	24,1	17,7
6-8	122	130	17,0	14,3
9-11	81	113	11,3	12,4
12-14	64	81	8,9	8,9
15-17	40	81	5,6	8,9
18-20	26	59	3,6	6,5
21-30	33	91	4,6	10
31-40	16	32	2,2	3,5
41-57	6	20	0,8	2,2
57-93	0	8	0,0	0,9
I alt	719	911	100,1	100,1

Tabel 4 viser hvor mange stile der ligger i de enkelte fejlintervaller. Dvs. hvor mange stile i årgangen der har fx. fra 9-11 fejl i alt.

Både i 1990 og 1998 er den største gruppe den med 3-5 fejl, mens der i 1998 er blevet flere stile med mange fejl. Over 15 % af stilene i 1998 har mere end 20 fejl, en fordobling fra 1990. En enkelt stil fra 1998 har 93 fejl. En specifikation af samtlige fejllantal findes i bilaget, tabel 23.

Tabel 5						
Elever med færrest antal fejl (pr. stil) i 1990 og 1998						
Elever med færrest antal fejl	Antal fejl		Procent af samlet antal fejl		Fejl i gennemsnit	
	1990	1998	1990	1998	1990	1998
12,5 %	41	119	0,7	1,1	0,5	1,0
25,0 %	235	469	3,8	4,2	1,3	2,1
37,5 %	558	1062	9,1	9,5	2,1	3,1
50,0 %	1034	1957	16,8	17,5	2,9	4,3
62,5 %	1698	3181	27,6	28,5	3,8	5,6
75,0 %	2601	4860	42,3	43,5	4,8	7,1
87,5 %	3863	7095	62,9	63,5	6,1	8,9
Alle	6145	11169	100,0	100,0	8,6	12,3

I tabel 5 er eleverne inddelt i ottendedele efter antallet af fejl, akkumulerende nedefra. Gennemsnittet for de 87,5 % bedste stavere er 6,1 fejl i 1990, 8,9 fejl i 1998. De 12,5 % dårligste stavere hæver gennemsnittet op på 8,6 fejl (1990) og 12,3 (1998). Denne gruppe af meget svage stavere laver i gennemsnit 27 fejl (1990) og 37 (1998), og dens andel af fejlsummen - den samlede mængde fejl - er ca. 37 % (1990) og 36 % (1998). Den belastning som de meget svage stavere udgør i det samlede billede af studenternes staveformåen, er altså uændret.

Fejlmønsteret, dvs. fordelingen af fejl på gode og mindre gode stavere, er den samme de to målte år. Antallet af fejl i gennem-

snit er steget hen ved 50 %. De 25 % dårligste stavere begår i 1998 i gennemsnit 27,7 fejl, mens de 75 % bedste stavere har et gennemsnit på 7,1 fejl. Eleverne deler sig groft sagt i to grupper: Én stor gruppe på 75 eller 87,5 % af eleverne med 5-6 fejl (1990) eller 7-9 fejl (1998) i gennemsnit, og én mindre gruppe på 25 eller 12,5 % med 19-25 fejl (1990) eller med 27-36 fejl (1998) i gennemsnit.

Antallet af fejl af enhver art, målt pr. stil, er altså vokset lidt i alle stavekvalitetsgrupperne fra 1990 til 1998. Vil man vide mere om hvilke fejltypen der især er vokset, må man gå til tabel 7 der viser at fejltypen *sammensatte ord* tager sig af hele stigningen (sammen med *øvrige*, se tabel 8). Godt og vel endda; alle øvrige fejltypen er faldet en smule i hyppighed. Se også indledningen side 11.

- Svage, mellemgode og udmærkede stavere (IT, T OG U)
- Sproglige og matematikere
- Dreng og piger

3.1. Svage, mellemgode og udmærkede stavere (karaktergrupper)

Tabel 7
Karaktergruppernes antal fejl i gennemsnit i fokus kategorier 1990 og 1998

	IT		T		U		Alle (1)		Alle (2)	
	1990	1998	1990	1998	1990	1998	1990	1998	1990	1998
Endelser	4,1	4,0	2,5	2,7	2,0	3,2	2,8	3,0	1,8	1,7
Stumme bogstaver	3,1	2,3	2,2	1,9	2,0	1,3	2,3	1,9	1,4	0,8
R-fejl	3,0	3,3	2,6	2,3	1,3	2,0	2,7	2,6	1,2	1,1
Sammensatte ord	2,5	5,3	1,8	4,6	1,3	4,4	1,9	4,7	0,8	4,0
Bogstavforveksling	2,5	2,2	1,8	1,7	1,3	1,4	1,9	1,8	0,8	0,7
Dobbeltkonsonant	2,5	1,7	1,8	1,8	1,6	2,0	1,9	1,8	0,8	0,4
Fremmedord	2,0	1,7	1,6	1,5	1,3	1,7	1,7	1,5	0,5	0,4
Samlet antal fejl i gennemsnit (1)	15,4	17,2	8,4	11,8	4,4	11,2	9,2	12,7	-	-
Samlet antal fejl i gennemsnit (2)	14,5	17,1	7,9	11,5	3,5	10,4	-	-	8,6	12,3

Note: Alle (1) viser det gennemsnitlige antal fejl hos alle der laver fejl i kategorien; de fejlfri er ikke medtalt. Alle (2) viser hele årgangens gennemsnitlige antal fejl i kategorien (de fejlfri medregnet), fx 1,4 (1990) i stumme bogstaver. Tilsvarende betyder i tabellens to nederste rækker *Samlet antal fejl i gennemsnit (1)* gennemsnittet af fejl i stiler hvor der overhovedet optræder fejl; og *Samlet antal fejl i gennemsnit (2)* betyder det gennemsnitlige antal fejl i samtlige stiler i karakterkategorierne, dvs. inklusive de stiler hvor fejlen ikke optræder.

I tabel 7 ovenfor er elevernes stile inddelt i grupper efter de karakterer de faktisk har fået til studentereksamen i skriftlig dansk i hhv. 1990 og 1998. IT (ikke tilfredsstillende) er dem med karaktererne 00, 03, 5 og 6. T (tilfredsstillende) er dem med karaktererne 7, 8 og 9. Og U (udmærket) er dem med karaktererne 10, 11 og 13.

De tre første dobbeltkolonner (IT, T, U) viser det gennemsnitlige antal fejl hos elever der har lavet fejl i kategorien. Elever der ikke laver fejl i kategorien, er ikke medregnet.

For alle tre karaktergrupper gælder at det er fejltypen *sammensatte ord* der er vokset dramatisk fra 1990 til 1998. Tabel 17 analyserer denne fejltypen nærmere. En vurdering og forslag til fortolkning af undersøgelsens resultater med hensyn til fejlen *sammensatte ord* findes i indledningen side 15-18.

Fejltypen *endelser* (alm. endelser + r-fejl) er faldet en smule i hyppighed fra 1990 til 1998, men den er stadig markant repræsenteret. Der er her tale om tyngende fejl der vidner om manglende beherskelse af sprogsystemet.

Tabel 7 viser desuden at fejltypene fordeler sig på forholds-mæssig samme måde i stile med høje og lave karakterer. Stilene med høje karakterer har de samme fejl, men blot langt færre af dem. Det er alene mængden af fejl der adskiller karaktergrup-perne.

Tabel 7 giver i øvrigt mulighed for at kigge studentereksamens-censurerne lidt i kortene. Den viser en entydig sammenhæng mellem karakterer og stavfejl. Specielt for de laveste karakterer (IT) er denne sammenhæng markant. Der synes dog at være sket en vis udjævning fra 1990 til 1998 således at mellemgrup-pen (T) i 1998 i gennemsnit kun laver én fejl mere end dem i den bedste karaktergruppe (U), 11,8 over for 11,2 fejl. I 1990 lavede mellemgruppen (T) godt 4 fejl mere end den bedste gruppe (U).

Tabel 8**Karaktergruppen IT's andel af samtlige fejl 1990 og 1998**

	Antal fejl hos IT		Antal fejl hos alle		IT's andel af samtlige fejl (pct.)	
	1990	1998	1990	1998	1990	1998
R-fejl	236	322	841	1026	28,1	31,4
Bogstavforveksling	149	193	536	656	27,8	29,4
Endelser	356	418	1325	1592	26,9	26,3
Sammensatte ord	146	697	581	3611	25,1	19,3
Stumme bogstaver	236	180	971	703	24,3	25,6
Fremmedord	80	66	329	345	24,3	19,1
Dobbeltkonsonant	132	73	558	349	23,7	20,9
Øvrige	248	565	1004	2887	24,7	19,6
I alt	1583	2514	6145	11169	25,8	22,5

Tabel 8 viser de dårligste karakterers (IT-gruppens) andel i den samlede mængde fejl. Deres relative andel er faldet fra 25,8 % i 1990 til 22,5 % i 1998. Faldet er særlig tydeligt i fejltypen *sammensatte ord* hvor den svageste gruppes relative andel i den samlede mængde er faldet fra 25,1 % til 19,3 % i de otte år.

R-fejlene er stadig den fejltipe der har størst overrepræsentation i gruppen med de laveste karakterer (IT). Disse stiler står i 1998 for 31,4 % af samtlige r-fejl.

Kategorien øvrige indeholder apostroffejl mv. Samlet er denne fejlkategori ganske stor i antal. Det er fejl af meget forskellig art. Derfor er kategorien specificeret ud på de ret forskellige undergrupper i tabel 20a.

Kort om stavfejlsmønstre hos gode og dårlige stavere

- Der er en tæt sammenhæng mellem karakteren og antallet af fejl.
Se dog tabel 10 med bemærkninger i bilagssektionen.
- Karaktergruppen IT laver betydeligt flere fejl i gennemsnit end karaktergrupperne T og U.
- Stavfejlsmønsteret er ensartet hos gode og dårlige stavere. De har den samme relative fordeling af fejl i de hyppigste stavfejlstyper (fokus kategorierne).
- Antallet af fejl af typen *sammensatte ord* er vokset dramatisk fra 1990 til 1998.
- Endelser og r-fejl er de vanskeligste og tungeste fejltyper for alle elever.
- De svageste elever (IT-gruppen; dem med karaktererne 00 til 6) har den største overrepræsentation af fejl i endelsesfejl, specielt i r-fejlene, og i blandingsgruppen *øvrige*.

3.2. Matematisk og sproglig linie

Tabel 11 viser en iøjnefaldende forskel på matematiske og sproglige elevers gennemsnitlige antal fejl. Hvor en matematiker i 1998 laver 14,6 fejl i gennemsnit, nøjes en sproglig med 10,7. Det gennemsnitlige antal af fejl er vokset fra 1990 til 1998, men i begge årgange laver en matematiker i gennemsnit 3 fejl mere end en sproglig.

Forholdet mellem pc- og håndskrivere ses også af tabellen. Af 1998-årgangens samlede antal på 911 stile har de 373 (41 %) skrevet på pc, de 538 (59 %) i hånden. (I 2001 skriver omkring 95 % af studenterne dansk stil på pc). Pc-skriverne har omkring fire fejl mere end håndskriverne på alle karakterniveauer.

Tabel 11

Antal fejl i gennemsnit i karaktergrupperne, hos elever fra matematisk og sproglig linie, samt hos edb- og håndskrivere 1990 og 1998

	IT		T		U		Alle (1)		Alle (2)	
	1990	1998	1990	1998	1990	1998	1990	1998	1990	1998
Matematisk	17,9	18,6	9,4	13,5	4,6	14,6	10,5	14,6	10,0	14,2
Sproglig	12,0	14,8	7,2	10,3	4,2	8,4	7,7	10,7	7,0	10,3
Pc-skrivere		19,9		13,7		13,1		14,5		14,1
Håndskrivere		15,6		10,7		8,0		11,4		11,0
Alle (1)	15,4	17,2	8,4	11,8	4,4	11,2	9,2	12,7	-	-
Alle (2)	14,5	17,1	7,9	11,5	3,5	10,4	-	-	8,6	12,3

Bemærkninger: Alle (1) er alle elever (stile) der har stavefejl, mens Alle (2) tæller samtlige elever, også dem helt uden stavefejl.

Pc'erne og deres stavekontroller er altså ikke noget absolut værn mod stavefejl på dette skrive niveau. Det skal dog noteres at pc-besvarelsene i gennemsnit er en smule længere end de håndskrevne.

Tabel 12. Sammenligner man de to årgange, så er det tydeligt at matematikerne skriver flere stile med tre eller flere fejl end de sproglige. Men forskellen bliver stadig mindre. Inddrager man den gamle 1980-undersøgelse, så var forskellen dengang 22 procentpoint, i 1990 var den 7,1 og i 1998 5 procentpoint. Matematikere og sproglige ser ud til at nærme sig samme fordeling af fejlniveauer.

Table 12**Matematisk og sproglig linie. Fejlniveauer. 1990 og 1998**

	0 fejl	A 1 fejl	B 2-3 fejl	C >3 fejl	I alt Pct.	Antal elever
1990 (pct.)						
Matematikere	5,0	5,8	15,9	73,2	99,9	377
Sproglige	8,8	7,9	17,3	66,1	100,1	342
1998 (pct.)						
Matematikere	3,1	5,5	10,8	80,7	100,1	455
Sproglige	3,3	5,7	15,4	75,7	100,1	456

Kort om sprogliges og matematikers stavning

- Elever fra matematisk linie staver kendeligt dårligere end elever fra sproglig linie.
- Elever fra matematisk linie har samme stavefejlsmønster som elever fra sproglig linie.
Der er dog sket en tydelig udjævning fra 1980 til 1998.
- Elever fra matematisk linie har en overrepræsentation af stile med over 3 fejl.

Kort om stavning hos pc-skrivere og håndskrivere

- Stile skrevet på pc'er har lidt flere stavefejl end de håndskrevne. Pc-skriverne skriver lidt længere stile end håndskriverne, målt i normalsider.
- I gennemsnit har pc-skrivere og håndskrivere nøjagtig det samme antal stavefejl pr. side.
- De stavefejlstyper der kan opdages ved stavekontrol, synes alle at være faldet en smule.

3.3. Køn

Af bilagets tabel 26 fremgår det at drenge staver en anelse dårligere end piger. Hvis man kun medtager elever der laver fejl, så laver drenge i gennemsnit 10 fejl og piger 8,7. Når elever der ikke laver fejl, tælles med, bliver resultatet at drenge i gennemsnit laver 9,5 fejl og piger 8,0 (se tabel 14).

I bilaget tabel 25 ses at kønnene har ens stavefejlmønster. Drenge og piger laver de samme fejl.

Tabel 13 Køn og fejlniveauer i pct. 1990 og 1998						
	0 fejl	A 1 fejl	B 2-3 fejl	C >3 fejl	I alt Pct.	Antal elever
1990						
Drenge	4,6	7,0	15,8	72,6	100,0	259
Piger	8,0	6,7	17,0	68,3	100,0	460
1998						
Drenge	2,7	3,6	10,8	82,9	100,0	333
Piger	3,5	6,7	14,4	75,4	100,0	578
Pc-skrivere	2,9	4,0	12,1	81,0	100,0	373
Håndskriv.	3,3	6,7	13,8	76,2	100,0	538

Tabel 13. Fejlgruppe C (mere end 3 fejl) viser ingen markante ændringer i forholdet mellem kønnene. I begge de undersøgte år er der flere drenge end piger med mere end tre fejl.

Tabel 13 viser kun en mindre forskel i fejlniveauerne mellem pc-skrivere og håndskrivere. Forskellen mellem dem i gruppen med flest fejl (C; mere end 3 fejl) svarer i procentpoint til forskellen mellem drenge og piger. Og mellem matematikere og sproglige (se side 36).

3.4. Stilenes længde

Tabel 14										
Stillængde og antal fejl i elevgrupper, inkl. stile uden fejl 1990 og 1998										
	Antal elever		Antal fejl		Gns.antal fejl		Gns.længde		Gns.fejl pr. side	
	1990	1998	1990	1998	1990	1998	1990	1998	1990	1998
Kar. 11	15	20	44	279	2,9	14,0*	6,2	7,0	0,5	2,0
Kar. 10	45	71	169	669	3,8	9,4	5,3	6,1	0,7	1,5
Kar. 9	133	154	875	1695	6,6	11,0	4,8	5,5	1,4	2,0
U (10-13)	61	94	213	975	3,5	10,4	5,6	6,3	0,6	1,7
T (7-9)	549	670	4349	7680	7,9	11,5	4,4	4,7	1,8	2,4
IT (00-6)	109	147	1583	2514	14,5	17,1	3,8	3,8	3,8	4,5
Matematikere	377	455	3754	6460	10,0	14,2	4,4	4,9	2,3	2,9
Sproglige	342	456	2391	4709	7,0	10,3	4,4	4,6	1,6	2,2
Drenge	259	333	2469	5209	9,5	15,6	4,2	4,9	2,3	3,2
Piger	460	578	3676	5960	8,0	10,3	4,5	4,7	1,8	2,2
Edb	-	373	-	5264	-	14,1	-	5,5	-	2,6
Hånd	-	538	-	5905	-	11,0	-	4,2	-	2,6
Alle	719	911	6145	11169	8,6	12,3	4,4	4,7	2,0	2,6

Note: En side er 1300 bogstaver, eksklusive mellemrum.

* Materialet omfatter ganske få stile der er bedømt til karakteren 11, og som indeholder ekstraordinært mange stavfejl.

Tabel 14 er på mange måder den mest oplysende af alle undersøgelsens tabeller. Her er de fire centrale synsvinkler: Karakterer, matematiker eller sproglig, dreng eller pige, pc- eller håndskriver - holdt sammen, og fejllantallet *pr. side* er udregnet. En normalside er sat til 1300 bogstaver; det svarer til mængden af bogstaver på en gennemsnitlig håndskreven stileside (A4).

Tabellen viser at matematikere laver flere fejl end sproglige, drenge flere fejl end piger, edb-skrivere flere fejl end håndskrivere.

Ser man på antallet af fejl pr. normalside, bliver forskellene mellem matematikere og sproglige, og mellem drenge og piger, stående, mens pc- og håndskrivere viser sig at have samme gennemsnitlige fejlfrekvens pr. normalside. De pc-skrevne stile er i gennemsnit noget længere end de håndskrevne. Der er altså overraskende nok ingen forskel mellem pc-stilene og de håndskrevne. Stavefejlsprogrammerne ser altså her ikke ud til at gøre nogen stor forskel på de typer stavefejl som optræder i stilene på studentereksamensniveau. Næppe alle pc-skrivere har i 1998 brugt stavekontrol; vi ved ikke hvor mange. Det beskedne fald i antallet af fremmedordsfejl kan tilskrives stavekontrollen.

Ved studentereksamen i skriftlig dansk i maj 2001 skrev ca. 95 % af eksaminanderne på pc.

Fokuskategoriernes undergrupper

I dette kapitel ses der nærmere på fokuskategoriernes undergrupper. Fejltypernes undergrupper undersøges med henblik på at vise forskelle og ligheder i stavfejlsmønstrene hos hhv. svage, mellemgode og udmærkede stavere (karaktergrupperne).

En særlig vinkel udgør kategorien *øvrige* der samler mange forskellige stavfejlstyper i sig (apostrof, store / små begyndelsesbogstaver mv.). De er specificeret i tabel 20a.

4.1. Endelser

Endelser er generelt den vanskeligste kategori for alle elever - uanset karakter, linie eller køn.

Eksempler på endelsesfejl:

a) Bestemt form flertal:

“forældrerne er selv skyld i”

“dovenhed, som gør tingende endnu værre”

b) Adjektiver:

“den lille 3 hjulet cykel”

“Rifbjergs digt er lidt svære at forstå”

c) Adverbier:

“forældrene er så dårlige opdraget”

“ungdommen er stærk motiveret for at”

4.2. R-fejl

Tabel 15

Undergrupper af r-fejl 1990 og 1998

	Pct. af fejlsum hos alle		Pct. af fejlsum hos T og U		Pct. af fejlsum hos IT	
	1990	1998	1990	1998	1990	1998
Præsens/infinitiv	65,6	67,7	65,7	67,3	65,3	68,6
Pluralis	17,8	16,3	19,4	17,2	14,0	14,3
Stumt "r"	12,2	5,7	10,4	5,5	17,0	5,9
R-fejl inde i ordet	4,3	10,3	4,5	9,9	3,8	11,2
I alt (pct.)	99,9	100,0	100,0	99,9	100,1	100,0
Fejlsum	841	1026	604	704	237	322

Nutidsendelser står for 2 ud af 3 fejl i r-fejl. Det gælder både hos alle dem der laver r-fejl, og i karaktergruppen IT. Den relative fordeling af r-fejlens undergrupper er grundlæggende ikke karakterafhængig. Forskellen består alene i antallet af fejl som karaktergrupperne laver.

Eksempler på r-fejl:

a) Nutid:

“Vi sidder og høre musik”

“forældrene ville kun føler sig skuffede”

b) Flertalsendelser:

“som om disse var engler”

“mange forældre tror, at”

c) Stumt “r”:

“En fransklæres syn på”

“søger tryghed, som forager forældrene”

- d) R-fejl inde i ordet:
 “håbløst småterroistiske banditter”
 “interlektuel”

4.3. Stumme bogstaver

Stumme bogstaver er nummer fire på fejltypenes *hitliste 1998*. Den tager sig af 0,8 af de 12,3 fejl som en stil har i gennemsnit. Generelt er fejlfrekvensen faldet fra 1990 til 1998. Fejl ved *stumt d* er dog steget en smule. Fejlene ved *stumt e* og *stumt d* er klart de mest udbredte. De tager sig af 70 % af samtlige fejl i stumme bogstaver.

En del af disse fejl fanges formentlig af stavekontrollen.

Tabel 16						
Undergrupper af stumme bogstaver 1990 og 1998						
	Pct. af fejlsum hos alle		Pct. af fejlsum hos T og U		Pct. af fejlsum hos IT	
	1990	1998	1990	1998	1990	1998
Stumt “e”	44,4	36,0	45,3	35,8	41,8	36,7
Stumt “d”	24,7	33,9	23,9	32,9	27,2	36,7
Stumt “t”	14,1	21,9	16,1	22,8	8,3	19,4
Stumt “h”	3,8	7,1	4,1	7,1	2,9	7,2
Stumt “v”	0,5	1,1	0,5	1,5	0,5	0,0
I alt (pct.)	87,5	100,0	89,9	100,1	80,7	100,0
Fejlsum						

Note: Når summen af stumme bogstaver i 1990 ikke udgør 100 %, skyldes det at underkategorien *stumt ”r”* i 90-undersøgelsen optrådte i begge fokuskategorierne *Stumme bogstaver* og *R-fejl*. I 98-undersøgelsen og i nærværende fremstilling er *stumt ”r”* trukket ud af *Stumme bogstaver* og optræder alene i kategorien *R-fejl*.

Eksempler på fejl i stumme bogstaver:

a) Stumt "e":

"sin ellers udemærkede skrivestil"

"denne episode forgår i den omvendte verden"

b) Stumt "d":

"dette nærmer sig vidst en ond cirkel"

c) Stumt "t":

"hvis mennesket forsat skal kunne..."

"man føler sig nød til det..."

d) Stumt "h":

"man må thy til andre midler..."

"de har vær deres forklaringer..."

e) Stumt "v":

"selfølelig"

4.4. Sammensatte ord

Tallene i tabel 17 angiver i procent hvordan fejlene i *sammensatte ord* fordeler sig i undergrupperne *substantivsammensætning* og *adverbium + præposition*. Fx er 24,8 % af sammensætningsfejlene i 1998 fejl i *adverbium + præposition*.

Sammensatte ord er den fejltype der er vokset mest fra 1990 til 1998. Væksten er dramatisk. Undersøger man undergrupperne, viser det sig at fejl i *sammensatte ord* (*substantiver, el. adjektiv + substantiv, el. adjektiv + adjektiv*) (hoved manden; ingeniør tropper; stor familie; halv stor) er femdoblet (se tabel 17a), mens fejltypen *adverbium + præposition* (biord + forholdsord: *indenfor* rammerne, gå nu *inden for*. Begge er fejl!) er vokset hele 33 gange! En nærmere diskussion af disse fejltyper findes i indledningen side 15-18.

Bindestregsfejl er vokset godt tre gange.

Orddelingsfejl ved linjeskift er uændret fra 1990 til 1998.

Tabel 17**Undergrupper af sammensatte ord 1990 og 1998**

	Pct. af fejlsum hos alle		Pct. af fejlsum hos T og U		Pct. af fejlsum hos IT	
	1990	1998	1990	1998	1990	1998
Sammensatte ord (substantiv + substantiv; adjektiv + substantiv)	75,0	62,7	73,1	60,4	80,8	72,6
Adverbium + præposition	4,3	24,8	4,6	26,4	3,4	17,9
Orddeling v. linieskift	2,1	0,5	2,3	0,6	1,4	0,1
Bindestreg	18,6	12,0	20,0	12,6	14,4	9,3
I alt (pct.)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9
Fejlsum	581	3611	435	2914	146	697

Tabel 17a**Vækst i fejltypen 'sammensatte ord' fra 1990 til 1998**

Fejl pr. stil i gennemsnit	1990	1998	Vækst 90-98
a. Sammensatte ordforbindelser (subst., adj.)	0,5	2,4	ca. 5 gange
b. Adverbium + præposition	0,03	0,98	33 gange
c. Orddelingsfejl v. linjeskift	0,02	0,02	uændret
d. Bindestrøgsfejl	0,15	0,50	godt 3 gange

Note: Tallene i tabel 17a er udregnet på grundlag af tabel 17. Dens procenttal er omregnet til numerisk antal fejl i alt som igen er divideret med antallet af undersøgte stile i de to årgange. (1990; 719 stile, 1998; 911 stile).

Eksempler på fejl i sammensatte ord:

a) Sammensatte ordforbindelser:

“Situationer som denne kunne opstå hvorsomhelst”

“i et hvert hjem”

b) Bindesteg:

“må de gennem-gås en af gangen”

“på-stand”

c) Adverbium + præposition:

“hvor imod vi som unge”

“der ved ikke sagt”

4.5. Bogstavforveksling

Der er en lille stigning i andelen af elever der forveksler bogstaver. Gennemsnitlig er det især konsonanterne der volder problemer; stigningen er fra 34,3 til 40,9 %. Sådant er det også hos gode og mellemgode skrivere (T og U). Omvendt har de svagere skrivere - dem med karakterer fra 6 og ned (IT) - voksende problemer med vokaler og faldende problemer med konsonanter. Hvorfor mon det?

Tabel 18

Undergrupper af bogstavforveksling 1990 og 1998

	Pct. af fejlsum hos alle		Pct. af fejlsum hos T og U		Pct. af fejlsum hos IT	
	1990	1998	1990	1998	1990	1998
Vokaler	65,7	59,1	66,1	55,3	64,4	68,4
Konsonanter	34,3	40,9	33,9	44,7	35,6	31,6
I alt (pct.)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Fejlsum	536	656	387	463	149	193

Eksempler på bogstavforveksling:

a) Vokaler:

“disse værdibegræber”

“dette giver en fornæmelse af magt”

b) Konsonanter:

“forældre har knoglet for at give deres børn alt”

“efter de havde gjort en fejl”

4.6. Dobbeltkonsonant

Tabel 19 Undergrupper af fejl i dobbeltkonsonant 1990 og 1998						
	Pct. af fejlsum hos alle		Pct. af fejlsum hos T og U		Pct. af fejlsum hos IT	
	1990	1998	1990	1998	1990	1998
Dobb.konsonant, generelt	73,7	50,4	77,2	53,6	62,1	38,4
Lange og korte vokaler	26,3	49,6	22,8	46,4	37,9	61,6
I alt (pct.)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Fejlsum	558	349	426	276	132	73

Fra 1990 til 1998 ses en forskydning fra *dobbeltkonsonant generelt* til usikkerhed ved *lange overfor korte vokaler*. Fejlene er dog faldet i mængde, både i absolutte tal og relativt. Det er en fejltype som stavkontrol almindeligvis fanger.

Eksempler på fejl i dobbeltkonsonant:

a) Dobbeltkonsonant, generelt:

“hinnanden”

“nettop”

b) Lange og korte vokaler:
 “fordi jeg er så skrækkelig”
 “gameldags skolegang”

4.7. Fremmedord

Fejl i fremmedord er som helhed faldet markant. Kun forvekslinger af c og k er vokset. Fejltypen som helhed må vurderes som tyngende. Den fanges sædvanligvis af stavekontrol.

Tabel 20

Undergrupper af fejl i fremmedord 1990 og 1998

	Pct. af fejlsum hos alle		Pct. af fejlsum hos T og U		Pct. af fejlsum hos IT	
	1990	1998	1990	1998	1990	1998
Særlige fremmed-ordsfejl	56,7	82,0	56,5	81,4	57,3	84,8
“s” eller “c” ?	21,4	7,2	21,0	7,5	22,5	6,1
-tion, -sion, -ssion	9,3	4,3	9,4	3,9	9,0	6,1
“c” eller “k” ?	1,9	4,9	2,2	6,1	1,1	0,0
/sj/-lyden	0,8	1,4	1,1	1,1	0,0	3,0
I alt (pct.)	100,0	99,8	100,0	100,0	100,0	
Fejlsum	365	345	276	279	89	66

Tabel 20a**Undergrupper af fejl i kategorien 'øvrige' 1998**

	Pct. af fejlsum hos alle	Pct. af fejlsum hos T og U	Pct. af fejlsum hos IT
	1998	1998	1998
Apostrof	10,6	11,3	7,6
Stort/lille begyndelsesbogstav	24,1	25,2	19,6
Det/der	1,1	1,5	2,7
Sin/hans/hendes	15,1	14,4	18,2
Og/at	1,5	1,5	1,4
Kongruens	11,3	10,0	16,5
Forkortelser	17,2	18,7	11,2
Rest	18,4	17,3	22,8
I alt (pct.)	99,3	99,9	100,0
Fejlsum	2887	2322	565

I 1990 har undersøgelsen ikke opdelt øvrige fejl i tabel 20's kategorier, så vækst eller fald kan ikke konstateres. En fjerdedel af fejlene er usikkerhed i brugen af stort begyndelsesbogstav, efter punktum og ved egennavne. Bortset fra *forkortelser* fanges disse fejltypen almindeligvis ikke af stavekontrol.

Bemærk at fejltypene *det/der*, *sin/hans/hendes*, *og/at* og *kongruens-fejl* er sprogsystematiske stavfejl der forudsætter en syntaktisk tolkning af den sætning de forekommer i. Ved disse fejl har undersøgelsen bevæget sig en kende ud over sin principielle begrænsning til fejl i det enkelte ord.

Eksempler på fejl i fremmedord:

a) Særlige fremmedordsfejl:

“udnytte sine evner intulekt”

“uciviliserede”

b) “s” eller “c” ? :

“han har pæset sønnen frem”

“konsentrationsevne”

c) Endelserne -tion, -sion, -ssion:

“de rigtige intensioner”

“diskution”

d) /sj/-lyden:

“neglicerer”

4.8. Fordeling på fejltyper og elevgrupper

Tabel 25a								
Elevgrupperes fejlsum fordelt på samtlige fejltyper (i pct.) 1990								
	Alle	Mat.	Spr.	Drenge	Piger	IT	T	U
Endelser	21,6	22,3	20,5	19,7	22,8	22,5	21,3	20,7
Stumme bogstaver	15,8	15,7	15,9	16,3	15,5	14,9	15,8	23,0
R-fejl	13,7	14,9	11,8	13,8	13,6	14,9	13,6	6,1
Sammensatte ord	9,5	9,1	10,0	10,1	9,0	9,2	9,7	6,6
Dobbelt-konsonant	9,1	9,6	8,3	10,8	8,0	8,3	9,1	14,1
Bogstav-forveksling	8,7	8,6	8,9	8,8	8,7	9,4	8,4	11,3
Ord og led	7,5	6,4	9,2	6,7	7,8	7,8	7,4	6,1
Fremmedord	5,4	4,8	6,2	5,1	5,6	5,1	5,5	3,8
Restgruppe	4,7	4,9	4,4	4,5	4,8	4,6	4,7	4,7
Apostrof	3,7	3,2	4,6	3,4	4,0	2,7	4,1	3,8
Stort/lille initial	0,5	0,6	0,3	0,9	0,2	0,6	0,5	0,0
I alt	100,2	100,1	100,1	100,1	100,0	100,0	100,1	100,2
Fejlsum	6145	3754	2391	2469	3675	1583	4349	213

Bemærkninger: Ord og led består af følgende undergrupper: a) som og der, b) sin, hans og hendes, c) og/at, d) kongruens.

Tabel 25b

Elevgrupperes fejlsum fordelt på samtlige fejltyper (i pct.) 1998

	Alle	Mat.	Spr.	Drenge	Piger	IT	T	U
Endelser	14,3	14,9	13,3	15,6	13,1	16,6	13,2	16,3
Stumme bogstaver	6,3	6,7	5,8	6,1	6,5	7,2	6,4	3,6
R-fejl	9,2	9,5	8,7	9,4	9,0	12,8	8,6	4,2
Sammensatte ord	32,3	31,0	34,1	30,6	33,9	27,7	33,5	35,1
Dobbelt-konsonant	3,1	3,4	2,7	4,0	2,3	2,9	3,2	3,1
Bogstav-forveksling	5,9	6,4	5,2	6,7	5,2	7,7	5,5	4,0
Fremmedord	3,1	3,0	3,2	3,2	3,0	2,6	3,1	4,1
Øvrige	25,8	25,1	26,9	24,4	27,1	22,5	26,5	29,6
I alt	100,0	100,0	99,9	100,0	100,1	100,0	100,0	100,0
Fejlsum	11169	6460	4709	5209	5960	2514	7680	975

Bilag

Tabel 10

Karaktergrupper og fejlniveau 1980, 1990 og 1998

Fejlniveau for IT						
		A	B	C	I alt	Antal elever
	0 fejl	1 fejl	2-3 fejl	>3 fejl	Pct.	
1980	5,2	6,2	19,2	69,4	100,0	193
1990	5,5	0,9	5,5	88,1	100,0	109
1998	0,7	5,4	3,4	90,5	100,0	147
Fejlniveau for T						
		A	B	C	I alt	Antal elever
	0 fejl	1 fejl	2-3 fejl	>3 fejl	Pct.	
1980	11,4	16,6	28,9	43,2	100,1	440
1990	5,5	7,1	17,7	69,6	100,1	549
1998	3,1	5,8	15,4	75,7	100,0	670
Fejlniveau for U						
		A	B	C	I alt	Antal elever
	0 fejl	1 fejl	2-3 fejl	>3 fejl	Pct.	
1980	33,3	15,4	25,6	25,6	99,9	39
1990	21,3	14,8	24,6	39,3	100,0	61
1998	7,4	4,3	11,7	76,6	100,0	94

Fejlniveau for karakteren 9						
		A	B	C	I alt	Antal elever
	0 fejl	1 fejl	2-3 fejl	>3 fejl	Pct.	
1980	20,0	23,2	31,6	25,3	100,1	95
1990	7,5	6,8	20,3	65,4	100,0	133
1998	5,2	7,8	13,6	73,4	100,0	154
Fejlniveau for karakteren 10						
		A	B	C	I alt	Antal elever
	0 fejl	1 fejl	2-3 fejl	>3 fejl	Pct.	
1990	20,0	13,3	24,4	42,2	99,9	45
1998	7,0	5,6	11,3	76,1	99,9	71
Fejlniveau for karakteren 11						
		A	B	C	I alt	Antal elever
	0 fejl	1 fejl	2-3 fejl	>3 fejl	Pct.	
1990	20,0	20,0	26,7	33,3	100,0	15
1998	10,0	0,0	15,0	75,0	100,0	20

Tabel 10 viser udviklingen i fejlniveauerne og skal derfor sammenlignes med den generelle udvikling som er vist i tabel 1.

Ser man på fejlniveau C (mere end 3 fejl), viser tabellen et interessant fænomen. 90,5 % af samtlige stile fra gruppe med de dårligste karakterer (IT) har i 1998 tre eller flere fejl. For de mellemgode stile (T) er tallet 75,7 %, og for de bedste (U) 76,6 %. Der er altså flere elever blandt dem med de bedste karakterer (U, karaktererne 10 til 13) der laver 3 eller flere fejl end der er i gruppen med mellemkarakterer (T, karaktererne 7 til 9). Censorerne i 1998 må altså i deres bedømmelse have

fundet andre kvaliteter (fx. formuleringsevne, tanke- og begrebsniveau m.v.) ved disse gode stile der har kunnet tillægges større vægt end det simple stavfejsantal. Det overrasker ikke erfarne folk, men nu er der altså også tal på det.

Tabel 11a

Mat. og spr. linje fordelt på pc- og håndskrivere i procent. 1998

	Edb-skrivere	Håndskrivere	Procent i alt
Matematisk	52,7	47,3	100,0
Sproglig	29,2	70,8	100,0

Tabel 13a

Drenge og piger fordelt på edb- og håndskrivere i procent. 1998

	Edb-skrivere	Håndskrivere	Procent i alt
Drenge	58,3	41,7	100,0
Piger	31,0	69,0	100,0

Tabel 21 Materialets omfang				
	1990		1998	
	Antal elever	Pct.	Antal elever	Pct.
Karaktergrupper				
IT	109	15,2	147	16,1
T	549	76,4	670	73,5
U	61	8,5	94	10,3
Linie				
Matematisk	377	52,4	455	49,9
Sproglig	342	47,6	456	50,1
Køn				
Dreng	259	36,0	333	36,6
Pige	460	64,0	578	63,4
I alt	719	100,0	911	100,0

Tabel 22 Gennemsnitskarakter 1990 og 1998							
	Alle	Mat.	Sproglige	Dreng	Piger	Edb	Hånd
1990	7,77	7,68	7,87	7,59	7,87	-	-
1998	7,75	7,58	7,92	7,69	7,79	8,02	7,56

Tabel 23

Antal elever og antal fejl 1990 og 1998

	Antal elever				Antal fejl			
	Absolut		Pct. af årgang		Absolut		Pct. af fejlsum	
Antal fejl	1990	1998	1990	1998	1990	1998	1990	1998
0	49	29	6,8	3,2	0	0	0,0	0,0
1	49	51	6,8	5,6	49	51	0,8	0,5
2	60	55	8,3	6,0	120	110	2,0	1,0
3	59	64	8,2	7,0	177	192	2,9	1,7
4	56	52	7,8	5,7	224	208	3,7	1,9
5	58	45	8,1	4,9	290	225	4,7	2,0
6	35	51	4,9	5,6	210	306	3,4	2,7
7	44	37	6,1	4,1	308	259	5,0	2,3
8	43	42	6,0	4,6	344	336	5,6	3,0
9	26	39	3,6	4,3	234	351	3,8	3,1
10	32	33	4,5	3,6	320	330	5,2	3,0
11	23	41	3,2	4,5	253	451	4,1	4,0
12	21	28	2,9	3,1	252	336	4,1	3,0
13	22	30	3,1	3,3	286	390	4,7	3,5
14	21	23	2,9	2,5	294	322	4,8	2,9
15	14	27	2,0	3,0	210	405	3,4	3,6
16	14	24	2,0	2,6	224	384	3,7	3,4
17	12	30	1,7	3,3	204	510	3,3	4,6
18	10	15	1,4	1,6	180	270	2,9	2,4
19	10	21	1,4	2,3	190	399	3,1	3,6
20	6	23	0,8	2,5	120	460	2,0	4,1

	Antal elever				Antal fejl			
	Absolut		Pct. af årgang		Absolut		Pct. af fejlsum	
21	4	20	0,6	2,2	84	420	1,4	3,8
22	5	11	0,7	1,2	110	242	1,8	2,2
23	3	10	0,4	1,1	69	230	1,1	2,1
24	4	7	0,6	0,8	96	168	1,6	1,5
25	4	5	0,6	0,5	100	125	1,6	1,1
26	3	4	0,4	0,4	78	104	1,3	0,9
27	1	11	0,1	1,2	27	297	0,4	2,7
28	5	7	0,7	0,8	140	196	2,3	1,8
29	3	3	0,4	0,3	87	87	1,4	0,8
30	1	13	0,1	1,4	30	390	0,5	3,5
31	2	6	0,3	0,7	62	186	1,0	1,7
32	2	3	0,3	0,3	64	96	1,0	0,9
33	2	3	0,3	0,3	66	99	1,1	0,9
34	1	6	0,1	0,7	34	204	0,6	1,8
35	3	6	0,4	0,7	105	210	1,7	1,9
36	4	2	0,6	0,2	144	72	2,3	0,6
37	0	3	3	0,3	0	111	0,0	1,0
38	0	1	1	0,1	0	38	0,0	0,3
39	1	0	0,1	0,0	39	0	0,6	0,0
40	1	2	0,1	0,2	40	80	0,7	0,7
41	0	0	0,0	0,0	0	0	0,0	0,0
42	1	2	0,1	0,2	42	84	0,7	0,8
44	2	1	0,3	0,1	88	44	1,4	0,4
45	0	2	0,0	0,2	0	90	0,0	0,8

	Antal elever				Antal fejl			
	Absolut		Pct. af årgang		Absolut		Pct. af fejlsum	
46	1	0	0,1	0,0	46	0	0,8	0,0
47	0	3	0,0	0,3	0	141	0,0	1,3
48	1	0	0,1	0,0	48	0	0,8	0,0
49	0	2	0,0	0,2	0	98	0,0	0,9
50	0	1	0,0	0,1	0	50	0,0	0,4
51	0	2	0,0	0,2	0	102	0,0	0,9
52	0	1	0,0	0,1	0	52	0,0	0,5
53	0	1	0,0	0,1	0	53	0,0	0,5
54	0	1	0,0	0,1	0	54	0,0	0,5
56	0	1	0,0	0,1	0	56	0,0	0,5
57	1	3	0,1	0,3	57	171	0,9	1,5
59	0	2	0,0	0,2	0	118	0,0	1,1
60	0	2	0,0	0,2	0	120	0,0	1,1
62	0	1	0,0	0,1	0	62	0,0	0,6
63	0	1	0,0	0,1	0	63	0,0	0,6
68	0	1	0,0	0,1	0	68	0,0	0,6
93	0	1	0,0	0	0	93	0,0	0,8
I alt	7119		100,0		6145		100,2	

Tabel 26a

Elevgruppernes gennemsnitlige antal fejl (pr. stil) i fokuskategorierne 1990

	Alle	Mat./ IT	IT	Mat.	Dreng	Piger	Spr.	T	U
Endelser	2,8	4,6	4,1	3,2	2,8	2,8	2,3	2,5	2,0
R-fejl	2,7	3,8	3,0	3,0	2,7	2,6	2,2	2,6	1,3
Stumme bogstaver	2,3	3,6	3,1	2,6	2,5	2,2	2,0	2,2	2,0
Bogstav- forveksl.	1,9	2,7	2,5	2,0	2,0	1,9	1,8	1,8	1,3
Dobbelt konsonant	1,9	2,9	2,5	2,1	2,3	1,6	1,7	1,8	1,6
Sammensatte ord	1,9	2,5	2,5	2,1	2,2	1,8	1,8	1,8	1,3
Fremmedord	1,7	2,0	2,0	1,6	1,7	1,7	1,9	1,6	1,3
Gns. for gruppen. (fejlfri stile ikke medreg- net.)	9,2	17,9	15,4	10,5	10,0	8,7	7,7	8,4	4,4

Bemærkninger: Tabel 26 medtager alene elever der laver fejl i fejlkategorien. I gennemsnittet for gruppen er samtlige fejltypen medregnet, dvs. ikke kun fokuskategorierne. Stile der ikke har den pågældende fejl, indgår ikke i gennemsnittet. Elevgruppen Mat./IT består af elever fra matematisk linie med karakteren 00, 03, 5 eller 6.

Tabel 26b

Elevgruppernes gennemsnitlige antal fejl (pr. stil) i fokuskategorierne 1998

	Alle	Mat.	Spr.	Drenge	Piger		IT	T	U
Endelser	3,0	3,5	2,5	3,9	2,4		4,0	2,7	3,2
R-fejl	2,6	2,7	2,4	2,9	2,3		3,3	2,3	2,0
Stumme bogstaver	1,9	2,1	1,7	2,1	1,8		2,3	1,9	1,3
Bogstavforveksl.	1,8	2,0	1,5	2,1	1,6		2,2	1,7	1,4
Dobbelt konsonant	1,8	1,9	1,6	2,1	1,5		1,7	1,8	2,0
Sammensatte ord	4,7	5,2	4,3	5,5	4,3		5,3	4,6	4,4
Fremmedord	1,5	1,6	1,5	1,7	1,4		1,7	1,5	1,7
Øvrige	4,3	4,8	3,8	4,8	4,0		4,7	4,2	4,7
Gns. for gruppen (fejl-fri stile ikke medregnet)	12,7	14,6	10,7	16,1	10,7		17,2	11,8	11,2

Eksempler på fejltyper uden for fokuskategorierne

Rapporten går ikke i dybden med alle fejltyper. Men fejltyper med et begrænset antal fejl er alligevel væsentlige ud fra en pædagogisk indfaldsvinkel. I hver af nedenstående fejltyper laves der ganske vist ikke mange fejl, men enkelte elever har trods alt problemer med dem. Og de udgør en betragtelig mængde i det samlede billede.

Apostrof:

“på de unge’s vegne”

“Høy’s tekst”

“Brians’s væremåde”

Stort/lille initial:

“i dagens danmark”

“den overflod som i har savnet”

“i var unge i en tid hvor...”

Ord og led:

a) det/der:

“der er yderst asociale kun at tænke på...”

“derfor bliver der for nogle svært at finde sin plads...”

b) Sin, hans og hendes:

“han er bange for hvad der vil ske med sit liv”

“hun vil ikke bære ansvaret for hendes børn”

“at det måske er sin egen skyld”

c) Og/at:

“hvem gider og lave noget, når...”

“begynder og vise mistillid”

“finde et sted og bo”

d) Kongruens:

“familiens boligforhold er ikke god”

“de er enig om...”

“unge er sløve, småreaktionær og klynkende”

Restgruppe:

“simpelthent”

“hovedsagentligt”

“nemmelig”

“vores hidtige politik”

Litteratur

Brandt, Søren: *Sprogproblemer i blade og aviser*. København 1998.

Dansk. Kvalitet i uddannelse og undervisning., nr.14, udg. af Undervisningsministeriet, 1991.

Christensen, Britta; Dreyer, Christian: *Om retstavning*. Kbh., 1986.

Frimann Olesen, Ole: *Skrive vejledning?* In: Mål og Måle 1-2, 1991.

Hagemann, Henrik: *Dansklæreren som sproglig vejleder*. In: Meddelelser fra Dansklærerforeningen, 1976, nr. 1, s. 3-7.

Hansen, Erik og Lund, Jørn (red.): *Det er korrekt. Dansk retskrivning 1948-98*. Heri artikler om væsentlige retskrivningsproblemer redaktørerne og af Lars Brink, Niels Davidsen-Nielsen, Arne Hamburger, Henrik Galberg Jacobsen, Bent Jørgensen, Allan Karker og Jens Erik Mogensen. Dansk Sprognavn/Hans Reitzels Forlag, København 1998.

Heltberg, Eva: *Støj på ledningen. Stave-og sprogfejl - regler og forklaringer. Grundbog og opgavebog*. Kbh., 1990.

Hvor går dansk hen? Dansk for livet. Kvali eller trivi? Dansk på gymnasieplan. Udg. af Modersmål-Selskabet, 1987, Kolding.

Heltberg, Eva og Lund, Jørn: *Sprog i dansk - en håndbog*. Kbh., 1989.

Schiødt, Hans Jørgen: *Skriftsproget - et oplæg til gennemlæsning*. I: Meddelelser fra Dansklærerforeningen, 1976, nr. 3, s. 229-237.

Lund, Jørn: *Sprog og sprogbrug i dag*. Kbh. 1992. En stærkt bearbejdet og udvidet version af denne, *Sproglig Status*, forventes udgivet i 2002.

Lund, Jørn: *Staveproblemer*. In: *Fællesskrift. Sprog om sprog om sprog*. Dansk lærerforening, 2001.

Spang-Hanssen, Ebbe og Gregersen, Frans: *-sion, -ssion og tion som staveproblemer*. In: *Meddelelser fra Dansk lærerforening*, 1979, nr. 4, s. 366-377.

Stavefejl. En undersøgelse af stavefejlsmønstre i gymnasiet. 1992. Stavefejlsundersøgelse af studentereksamen 1990. Udgivet af Undervisningsministeriet, Gymnasieafdelingen 1992.

Westh, Claus: *Har vi de stavefejl vi fortjener?* In: *Meddelelser fra Dansk lærerforening*, 1976, nr. 1., s. 44-51.

Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie

I denne serie udsender Uddannelsesstyrelsen publikationer om generelle eller mere specifikke aktuelle emner. Formålet er at skabe debat og inspirere til udvikling i uddannelserne. I 2001 og 2002 er følgende udkommet eller under udgivelse i serien:

2001:

- Nr. 1: Intern evaluering i andetsprogsundervisningen - en antologi (UVM 9-053)
(Voksenuddannelser)
- Nr. 2: Praktik i udlandet - for social- og sundhedselever (UVM 7-328)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 3: ..kun løs er al fremmed tale?: Modersmålsundervisning i gymnasiet i en række europæiske lande (UVM 6-276) (Gymnasiale uddannelser)
- Nr. 4: HF-forsøg 1997-2000: Evaluering af 2- og 3-årige forsøg: Statusrapport fra Hf-evalueringsgruppen (UVM 6-273) (Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 5: Ledelse og lokal undervisningsplanlægning - kvalitet i skolens grundydelse (UVM 7-329) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 6: Indslusningsforløb for flerkulturelle elever på sosu og pgu (UVM 7-330)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 7: Kommunernes vejledning af børn og unge med særlige behov (UVM 5-372)
(Grundskolen)
- Nr. 8: På vej mod et nyt hf: Resultater af Hf-evalueringsgruppens arbejde: 1. del (6-274)
(Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 9: Eleverne og eud-reformen - oplevelser af forsøg med grundforløb og hovedforløb i 2000 (UVM 7-332) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 10: Hvordan gik det? - sammenfatning af Erfaringer fra forsøg med eud-reformen i 2000 (UVM 7-331) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 11: Erfaringer fra forsøg med eud-reformen - grundforløb og hovedforløb i 2000 (UVM 7-333) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 12: Sådan gør vi - integration af tosprogede småbørn i store og små kommuner (UVM 5-378) (Grundskolen)
- Nr. 13: Kvalitetsudvikling i VUC - et værktøj til selvevaluering (UVM 0101)
(Voksenuddannelser)
- Nr. 14: Læsefærdigheder, læsevejledning og læseundervisning - i erhvervsuddannelserne (UVM 7-335) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 15: Rapport fra arbejdsgruppen om gymnasiernes økonomi og kvalitet (UVM 6-275)
(Gymnasiale uddannelser)
- Nr. 16: Uddannelse, læring og demokratisering (UVM 7-336) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 17: Projektarbejde i kemi - i gymnasiet og hf (UVM 6-277) (Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 18: Fleksible læringsmiljøer i andetsprogsundervisningen - en antologi (UVM 9-055)
(Voksenuddannelser)
- Nr. 19: At lære fysik: Et studium i gymnasieelevers læreprocesser i fysik (UVM 6-278)
(Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 20: Evaluering af Den Fri Ungdomsuddannelse: Slutrapport (UVM 7-337)
(Øvrige ungdomsuddannelser)
- Nr. 21: Elever i erhvervsuddannelse - mellem skole og virksomhed (UVM 7-338)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 22: Eleven i centrum: Om elevindflydelse og medbestemmelse på htx (UVM 6-279)
(Erhvervs-gymnasiale uddannelser)

Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie

Fortsat fra forrige side

- Nr. 23: Kvalitetsudvikling i gymnasiet (UVM 6-280) (Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 24: Nye dimensioner i erhvervsskolernes vejledning (UVM 7-339)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 25: Nye måder - nye midler: Banebryder II (UVM 5-381) (Grundskolen)
- Nr. 26: Undervisning i andetsproglæsning og -skrivning (UVM 9-057) (Voksenuddannelser)
- Nr. 27: Fakta om sosu-reformen 2001 (UVM 0106) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 28: Elevindflydelse, lærerteam og evaluering på grundforløbet i eud (UVM 7-341)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 29: Skoleeksempler - erhvervsskolebyggeri til det 21. århundrede (UVM 7-343)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 30: Demokrati i undervisning og skole - eksempler fra erhvervsskoler (UVM 7-344)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 31: På vej mod et nyt hf. Resultater af hf-evalueringsgruppens arbejde 2. del (UVM 6-283)
(Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 32: Fra klar besked til dialog - idékatalog til det lokale uddannelsesudvalg (UVM 7-346)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 33: Tanker om eud-reformen - en pædagogisk og organisatorisk udfordring (UVM 7-345)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 34: Fag, pædagogik og IT i det almene gymnasium - status og perspektiver - 1. faglige rapport Det Virtuelle Gymnasium (UVM 6-258) (Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 35: Modeller for fag og læring i Det Virtuelle Gymnasium - 2. faglige rapport (UVM 6-250) (Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 36: Organisation og IT i Det Virtuelle Gymnasium - 3. faglige rapport (UVM 6-238)
(Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 37: Det Virtuelle Gymnasium - Det almene gymnasium i viden- og netværkssamfundet - Vision og strategi (UVM 6-245) (Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 38: Evaluering af forsøg på hf-enkeltfag (UVM 6-282) (Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 39: Projektarbejde og evaluering i billedkunst i gymnasiet og hf (UVM 6-281)
(Almengymnasiale uddannelser)

2002:

- Nr. 1: Fokus på voksenlæreren - Om kvalificering af lærere inden for den almene voksenundervisning (UVM 6-284) (Voksenuddannelser)
- Nr. 2: Multikulturel vejledning (UVM 7-348) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 3: Jeg kan noget, ved noget og jeg er noget - erfaringer med kompetenceudvikling på erhvervsskoler (UVM 7-349) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 4: Læringens sociale aspekter - nye betingelser for elevernes fællesskaber (UVM 7-350)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 5: Elevplan - et pædagogisk webværktøj til erhvervsuddannelserne (UVM 7-351)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 6: Hvordan staver studenterne? - en undersøgelse af stavefejl i studentereksamensstilene 1998 (UVM 6-286) (Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 7: Skriv og lær - faglig skrivning i erhvervsuddannelserne (UVM 7-352)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 8: Kombineret danskundervisning og værkstedsundervisning for flygtninge og indvandrere - evaluering af to forsøg (UVM xxxx) (Arbejdsmarkedsuddannelser)

Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie

Fortsat fra forrige side

- Nr. 9: Projektarbejde i naturfag - i det almene gymnasium (UVM 6-285)
(Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 10: God praksis i eud-grundforløb (UVM 7-353)
(Erhvervsfaglige uddannelser)

Publikationerne kan købes hos Undervisningsministeriets forlag eller hos boghandlere. Visse publikationer er trykt i meget begrænset oplag og kan derfor kun rekvireres i ganske særlige tilfælde mod betaling af et ekspeditionsgebyr.

På UVM's website - på adressen: <http://www.uvm.dk/katindex.htm> - findes en oversigt over hæfter i Uddannelsesstyrelsens publikationsserier udgivet i 1999, 2000 og 2001